

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

Mål nr

meddelad i Stockholm den 3 oktober 2003

T 184-03

KLAGANDE

Hyr-Börsen i Roslagen Aktiebolag, 556295-7539, Box 60,
184 61 ÅKERSBERGA

Ombud: advokaten J.S.
och jur. kand. M.E.

MOTPART

Brenntag Nordic Aktiebolag, (tidigare HCI Nordic Aktiebolag), 556051-5974,
Box 50121, 202 11 MALMÖ

Ombud: advokaten K.H.

SAKEN

Skadestånd enligt 32 kap. miljöbalken

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätt, Miljööverdomstolen, dom den 11 december 2002 i mål M 7462-01

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer Miljööverdomstolens domslut.

Frågan om skyldighet för part att utge ersättning för motparts rättegångskostnad i Högsta domstolen skall prövas av miljödomstolen efter målets återupptagande där.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Hyr-Börsen i Roslagen Aktiebolag (Hyr-Börsen) har yrkat att dess talan i Miljööverdomstolen bifalls samt att Brenntag Nordic Aktiebolag (Brenntag) förpliktas utge ersättning för Hyr-Börsens rättegångskostnader i miljödomstolen och Miljööverdomstolen.

Brenntag har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

I målet i Högsta domstolen är fråga om tolkning av begreppet omgivning i 32 kap. 1 § miljöbalken (MB).

Bestämmelserna i 32 kap. MB om skadestånd för miljöskador har sitt ursprung i fastighetsrättsliga principer om ansvar i grannförhållanden och i utomobligatoriska grundsatser om ansvar för farlig verksamhet. Huvudregeln är ett skadeståndsansvar som är oberoende av vållande från den som har orsakat en miljöskada. Syftet med det strikta skadeståndsansvaret är bl.a. att det stränga ansvaret skall bidra till att den som bedriver miljöfarlig verksamhet väljer att vidta

skadeförebyggande åtgärder. Om verksamheten ändå är skadebringande anses både sociala och humanitära skäl tala för att den drabbade skall få ekonomisk gottgörelse för sina förluster och lidanden. (Jfr prop. 1997/98:45 s. 564 ff., prop. 1985/86:83 s. 10 ff., Bengtsson m.fl., Miljöbalken, En kommentar, s. 32:2 ff. och Eriksson, Rätten till skadestånd vid miljöskador, 1986, s. 23 ff.).

Enligt 32 kap. 1 § MB skall skadestånd betalas för bl.a. sakskada som verksamhet på en fastighet har orsakat i sin omgivning. Det framgår redan av lagtextens ordalydelse att det är den fastighetsanknutna verksamhetens omgivning och inte fastighetens omgivning som avses. Omgivningsbegreppet har också diskuterats i nämnda förarbeten och doktrin. Verksamhetens omgivning kan utgöras av ett mycket vidsträckt geografiskt område, särskilt när det gäller föroreningar av olika slag. I fall med luftföroreningar kan skadeverkningarna visa sig mycket långt från den plats där den miljöfarliga verksamheten bedrivs. Omgivningen kan emellertid också avse till verksamheten mycket närbelägna platser. Det kan finnas fall där störningar och skador från en liten industri som är lokaliserad på en större fastighet endast drabbar andra som bor eller uppehåller sig på samma fastighet. Vidare anses en hyresgäst i en bostadsfastighet kunna åberopa miljöskadereglerna för att få ersättning för de skador som har tillfogats den skadelidande genom luftföroreningar från en industriell verksamhet som har bedrivits i en källarlokal i samma fastighet. Detsamma har ansetts gälla om en skadebringande verksamhet finns inom ett industrihotell eller liknande. Skador som inträffar inom den anläggning eller det arbetsområde där den skadegörande verksamheten bedrivs anses dock inte omfattas av det strikta skadeståndsansvaret, eftersom skadan då inte bedöms ha inträffat i en verksamhets omgivning. Samtidigt framhålls i lagstiftningens förarbeten att när problem uppstår att avgöra var

gränsen går mellan vad som skall anses utgöra omgivningen respektive verksamheten får man i det enskilda fallet falla tillbaka på en bedömning av den störande verksamhetens art och karaktär. (Jfr prop. 1985/86:83 s. 38 f, Bengtsson m.fl., a.a. s. 9:9 och 32:18 f. samt Eriksson, a.a. s. 32 ff.).

I den i målet aktuella lagerlokalen bedrev de två bolagen Hyr-Börsen och Brenntag skilda verksamheter i form av lagring av diskmaskiner respektive förvaring av kemikalier. Det fanns inte någon fysisk avgränsning mellan de båda verksamheterna i form av innerväggar, stängsel eller liknande. Däremot höll Hyr-Börsen diskmaskinerna samlade för sig i en del av lokalen. Brenntag disponerade den återstående delen av lokalen upp till en yta av 1.000 kvadratmeter förutom cirka 50 kvadratmeter som var reserverat för en korridor för lastning och lossning. Oaktat avsaknaden av en fysisk avgränsning mellan de båda verksamheterna var det således möjligt att särskilja verksamheterna både i lokalen och till art och karaktär (jfr dock Miljöskadetredningens betänkande SOU 1983:7 s. 248).

I föreliggande fall tillkommer emellertid den omständigheten att Hyr-Börsens skadade egendom förvarades i den lagerlokal som bolaget som fastighetsägare och hyresvärd till stora delar hyrt ut till Brenntag och dess verksamhet. Bakom verksamheten finns således en avtalsrättslig relation mellan parterna. Som fastighetsägare och hyresvärd har Hyr-Börsen alltså möjlighet att välja om lokalerna skall hyras ut och i så fall i avtal reglera till vem och under vilka villkor det skall ske. Vid sådant förhållande kan en skada på en fastighetsägares och tillika hyresvärds i lokalen förvarade egendom inte anses ha uppkommit i verksamhetens omgivning i den mening som avses i 32 kap. 1 § MB (jfr Hellner och Johansson, Skadeståndsrätt, 6 uppl. 2000, s. 337).

Miljööverdomstolens domslut skall därför fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Lars K Beckman, Munck (skiljaktig),
Dahllöf (referent), Lindeblad och Calissendorff (skiljaktig)
Föredragande revisionssekreterare: Peder Munck

HÖGSTA DOMSTOLEN

Bilaga till

Mål nr

PROTOKOLL

T 184-03

2003-09-10

Justitierådet Calissendorff, med vilken justitierådet Munck förenar sig, är av skiljaktig mening ifråga om motiveringen på så sätt framgår av följande yttrande.

”Jag instämmer med majoriteten t.o.m. det stycke som slutar med orden ’samt Eriksson, a.a. s. 32 ff.’. Härefter bör domskälen lyda:

I föreliggande fall står parterna i en avtalsrelation med varandra på så sätt att den påstått skadelidande, Hyr-Börsen, är hyresvärd och den påstått skadegörande, Brenntag, är hyresgäst. I lagmotiven liksom i den juridiska litteraturen har det uttryckligen förutsatts att ersättningsskyldighet för miljöskada kan åläggas hyresvärd gentemot hyresgäst och att alltså hyresgästen kan tillhöra omgivningen till hyresvärdens verksamhet (prop. 1985/86:83 s. 38 f.; jfr bl.a. Hellner m.fl., Skadeståndsrätt, 6 uppl. 2000, s. 336 ff.). Har man denna utgångspunkt synes det inte möjligt att generellt utesluta att på motsvarande sätt en hyresvärd kan höra till omgivningen i förhållande till hyresgästens verksamhet.

I det utredningsbetänkande som ligger till grund för bestämmelserna synes emellertid ha förutsatts att hyreslagstiftningens skyddssyfte medför att hyresgästen inte har ett längre gående ansvar gentemot hyresvärden än som följer av hyresavtalets och hyreslagstiftningens bestämmelser (SOU 1983:7 s. 248). Det är dock här att märka att strikt ansvar för miljöskada enligt 32 kap. 6 § MB aldrig kan åläggas en bostadshyresgäst. För lokalhyresgäster som bedriver näringsverksamhet eller offentlig verksamhet har hyreslagstiftningen inte en så utpräglad

karaktär av skyddslagstiftning att man utan stöd i regleringen i miljöbalken i och för sig kan utesluta ansvar enligt de särskilda reglerna om miljöskada. En förutsättning för sådant ansvar är dock att hyresgästens verksamhet har bedrivits under sådana förhållanden att hyresvärden kan anses tillhöra omgivningen i förhållande till hyresgästens verksamhet.

I den i målet aktuella lagerlokalen bedrev såväl Hyr-Börsen som Brenntag lagringsverksamhet. Det förhållandet att bolagen vid tidpunkten för det att de påstådda skadorna uppkom där förvarade olika slag av egendom saknar avgörande betydelse för bedömningen för om verksamheterna är av samma art och karaktär. Det fanns ingen fysisk avgränsning mellan de båda verksamheterna i form av innerväggar, stängsel eller liknande, och de båda bolagens lagringsverksamhet får anses vara bedriven inom samma arbetsområde. Då således bolagens verksamheter har varit av samma art och dessa har bedrivits inom samma arbetsområde har Hyr-Börsens verksamhet inte befunnit sig i verksamhetens omgivning i den mening som avses i 32 kap. 1 § MB.

Miljööverdomstolen domslut skall således fastställas.”